JYUniorit.

EUROOPAN KULTTUURIPERINTÖTUNNUS

TIEDETTÄ KAIKILLE JYU

Koulunkäynti ennen, nyt ja tulevaisuudessa

AIKAMATKA
Jyväskylän seminaarin mallikouluun

Jyväskylän seminaarin tyttöharjoituskoulun laskentotunti 1910-luvulla nykyisessä Historica-rakennuksessa Seminaarinmäellä. Opettajana on Viivi Särkkä. Tiedemuseon kuva-arkisto.

Opetusmateriaalia opettajalle
Soihdun perusnäyttelyyn
4.–6. -luokkalaisille

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
AVOIMEN TIEDON KESKUS
TIEDEMUSEO

OPETUSMATERIAALISTA

Tämä opetusmateriaali on suunniteltu peruskoulun 4.–6. -luokkalaisten ja heidän opettajiensa käyttöön. Opettajat voivat vapaasti käyttää materiaalia tullessaan luokkansa kanssa vierailulle Jyväskylän yliopiston tiedemuseon Näyttelykeskus Soihdussa sijaitsevaan *Oi kuvatuksia ja mielijuohteita!* -perusnäyttelyyn. Näyttely esittelee Jyväskylän yliopiston ja sen edeltäjien eli Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun (1934–1966) ja Jyväskylän seminaarin (1863–1937) historiaa.

Opetusmateriaalin tehtävien myötä oppilaat pääsevät tutustumaan kulttuuriperinnön käsitteeseen oman kulttuuriperinnön sekä suomalaisen koulumaailman menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden tarkastelun kautta. Tehtävät rakentuvat Soihdun perusnäyttelyyn suunnitellun aikamatkan ympärille, jota edeltävät koulunkäynnin menneisyyteen keskittyvät ennakkotehtävät ja seuraavat koulumaailman tulevaisuutta käsittelevät aikamatkan jälkeen suoritettavat tehtävät. Varsinaisella aikamatkalla oppilaat pääsevät paitsi jatkamaan tutustumistaan koulunkäynnin menneisyyteen myös havaitsemaan niitä muutoksia ja eroja joita menneisyyden koulunkäynnillä on verrattuna nykyiseen, oppilaiden itse kokemaan koulunkäyntiin. **Tämä tapahtuu kahdeksan rastitehtävän kautta, jotka oppilaat suorittavat Jyväskylän seminaarin mallikouluun suuntaavalla aikamatkalla. Rastitehtävät ovat kestoltaan noin 10 minuutin mittaisia, ja koko aikamatkaan kannattaa varata ainakin 1,5 tuntia.**

Opetusmateriaalin suunnittelun lähtökohdaksi on otettu Perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteet sekä laaja-alaisen osaamisen osa-alueet, joista tässä opetusmateriaalissa toteutuvat erityisesti seuraavat:

L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen

L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

L4 Monilukutaito

L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys

Suunnittelun lähtökohtana on ollut myös 4. luokalla alkava **historianopetus.** Oppiaineen tavoitteiden mukaan myös tämän opetusmateriaalin tehtävien pyrkimyksenä on herättää oppilaiden kiinnostusta mennyttä aikaa ja sen merkitystä kohtaan sekä auttaa oppilaita tunnistamaan ja selittämään historiallisessa kehityksessä ilmenevää muutosta ja jatkuvuutta, joka suomalaisen koulujärjestelmän näkökulman ansiosta koskettaa läheisesti myös tehtäviä suorittavia oppilaita. Lisäksi suunnittelussa on huomioitu Perusopetuksen opetussuunnitelmaan kirjattu **perusopetuksen kulttuuritehtävä** sekä oppimiskäsitys, jonka mukaan oppilas on vuorovaikutuksessa toisten kanssa oppiva **aktiivinen toimija.** Opetusmateriaalia hyödyntämällä oppilaat pääsevät paitsi tutustumaan kulttuuriperintöön myös toteuttamaan luontaista aktiivista toiminnallisuuttaan sekä harjoittamaan vuorovaikutustaitojaan tehtävissä, jotka vaativat niin yhteistyötä, luovuutta kuin kekseliäisyyttäkin.

Aikamatkan materiaaliin kuuluu koulussa ennen aikamatkaa tehtävät **ennakkotehtävät**, näyttelyssä suoritettavan **aikamatkan tehtävät** sekä koulussa aikamatkan jälkeen tehtävät **jatkotehtävät**. Lisäksi materiaalista löytyvät opettajan ohjeistukset ja tehtäviin liittyvät **lisätiedot**. Kaikki materiaali on sellaisenaan opettajien ja oppilaiden käytettävissä. Opettajalla on halutessaan mahdollisuus soveltaa ja muunnella tämän materiaalin tehtäviä hyväksi katsomallaan ja omalle luokalleen sopivalla tavalla.

Jyväskylän kasvatusopillisen korkeakoulun harjoituskoulun III B-luokka oppitunnilla 1950-luvun alkupuolella, harjoituskoulunopettaja Hilkka Ahomäki oikealla. Tiedemuseon kuva-arkisto.

ENNEN AIKAMATKAA

Ennakkotehtävien tavoitteena on orientoida ja herätellä oppilaita kulttuuriperinnön käsitteeseen, valmistella heitä Soihdun perusnäyttelyssä suoritettavan aikamatkan teemaan sekä auttaa oppilaita havaitsemaan koulunkäynnissä tapahtuneita muutoksia. Aiheeseen herättely tapahtuu tutustumalla omiin juuriin ja taustoihin koulunkäynnin näkökulmasta kahden ennakkotehtävän avulla, joissa laaja-alaisen osaamisesta toteutuvat **L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen, L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu** sekä **L4 Monilukutaito.** Oppilaiden materiaalista löytyy valmiit pohjat ennakkotehtävien suorittamiseen.

1. Millaista koulu oli ennen?

Tämä ennakkotehtävä suoritetaan **haastatteluna.** Oppilaiden tehtävänä on tiedustella vanhemmiltaan ja isovanhemmiltaan tai muilta sukulaisilta, läheisiltä ja tutuilta näiden koulunkäynnistä. Oppilaat voivat esittää esimerkiksi seuraavia kysymyksiä haastateltaville henkilöille:

- Mitä koulua kävit, kun olit lapsi?
- Missä koulu sijaitsee? Onko se vielä olemassa?
- Millainen koulurakennus oli? Miltä luokkahuoneesi näytti?
- Millaista koulunkäynti oli? Mitä kouluvälineitä käytettiin?
- Millaisia vaatteita käytit koulussa?
- Mitkä olivat lempiaineitasi? Mistä aineista et pitänyt?
- Antoivatko opettajat paljon läksyjä?
- Millaista kouluruoka oli? Mikä oli suosikkiruokasi, mistä ruuasta et pitänyt?
- Mitä välitunneilla yleensä tehtiin?
- Miten kuljit koulumatkat?
- Mitä teit yleensä koulun jälkeen?
- Kerro vielä jokin erityisen hauska kouluun liittyvä muisto.

Käsitelkää oppilaiden saamia vastauksia yhteisesti koulussa. Oppilaat voi esimerkiksi jakaa ensin pieniin ryhmiin, joissa he voivat kertoa toisilleen

- Ketä he haastattelivat tehtävää varten ja millaisia vastauksia he saivat.
- Mitä oppilaille jäi erityisesti haastattelusta mieleen.
- Mikä heidän mielestään oli haastattelun mielenkiintoisin tai yllättävin vastaus.

Lisäksi oppilaiden saamien vastausten pohjalta voidaan ryhmissä vielä pohtia

- Mitkä asiat ovat muuttuneet koulunkäynnissä ja mitkä ovat pysyneet samana.
- Tahtoisivatko oppilaat kokeilla itse entisajan koulunkäyntiä. Miksi tai miksi eivät?

Lopuksi ajatuksia voidaan jakaa opettajan johdolla yhteisesti luokan kesken. Opettaja voi tässä kohtaa myös kertoa omia koulunkäyntiin liittyviä muistojaan.

2. Vanhat kouluvälineet

Tämä tehtävä voidaan suorittaa edelliseen tehtävään yhdistettynä. Oppilaat voivat tuoda kouluun esimerkiksi omia vanhoja kouluvälineitä tai pyytää haastattelun yhteydessä jonkun haastateltavan henkilön vanhan tallessa olevan kouluvälineen mukaan kouluun. Niitä voidaan tarkastella ensimmäisen tehtävän yhteydessä niin, että se auttaa oppilaita ymmärtämään paremmin koulunkäynnissä tapahtuneita muutoksia.

AIKAMATKA JYVÄSKYLÄN SEMINAARIN MALLIKOULUUN

Aikamatkalla oppilaat kiertävät näyttelyssä **kahdeksan rastitehtävää,** joille suunnistetaan pienissä ryhmissä **karttojen** avulla. Jokaiselle rastille kannattaa varata aikaa **noin 10 minuuttia**. Rastitehtävien lisäksi oppilaat tekevät jokaisella rastilla myös rastin aihealueeseen liittyvän **ristikkotehtävän**. Tarkemmat ohjeet aikamatkaan löytyvät alta.

Kuinka aloitetaan?

1. Tarina Jyväskylän seminaarin synnystä

Aikamatkan aluksi oppilaat ohjataan istumaan näyttelytilan etualalla sijaitsevan katsomon istumapaikoille. Opettaja kertoo ensin lyhyen tarinan Jyväskylän seminaarista, joka antaa oppilaille lyhyesti tarvittavat taustatiedot seminaarista, jonka aikaan he ovat itse pian astumassa.

Yli 150 vuotta sitten Jyväskylään perustettiin Jyväskylän seminaari. Se oli Suomen ensimmäinen opettajaseminaari, jonka oppilaat valmistuivat neljän vuoden opintojen jälkeen kansakoulunopettajiksi. Jyväskylän seminaarissa sekä mies- että naisoppilaat pääsivät opiskelemaan samassa laitoksessa, kuitenkin omissa osastoissaan, mikä oli tuohon aikaan hyvin poikkeuksellista! Seminaarilaisten opiskelu oli tuolloin myös hyvin rankkaa, ja tulevien kansakoulunopettajien piti hallita hyvin monenlaisia taitoja ja oppiaineita. Niiden opettamista seminaarilaiset harjoittelivat seminaarin mallikoulussa, jossa kansakoulua kävivät 5–15-vuotiaat oppilaat. Koulunkäynti oli tuolloin hyvin erilaista nykypäivän koulunkäyntiin verrattuna – lähdetään siis aikamatkalle Jyväskylän seminaarin mallikouluun tutustumaan millaista koulunkäynti oli 150 vuotta sitten!

2. Oppilaiden jakaminen ryhmiin

Tarinan jälkeen opettaja kertoo, että aikamatkalla seminaarin mallikouluun oppilaat kiertävät kahdeksan rastia pienissä ryhmissä. Opettaja jakaa luokan **3–4 oppilaan ryhmiin**, joita tulisi rastien lukumäärän mukaisesti olla **enintään kahdeksan.** Ryhmiä voi olla myös vähemmän. Ryhmien jaon jälkeen opettaja kertoo oppilaille, että heillä on kullakin rastilla **noin 10 minuuttia** aikaa suorittaa kullekin rastille kuuluva rasti- ja ristikkotehtävä.

Opettaja seuraa rasteilla kuluvaa aikaa ja ilmoittaa oppilaille soittokellolla, kun on aika siirtyä seuraavalle rastille. Ennen aikamatkan aloittamista opettaja neuvoo, kuinka siirtyminen tapahtuu.

Siirtyminen rastilta toiselle

Siirtymä seuraavalle rastille tehdään **numerojärjestyksessä** niin, että esimerkiksi 2. rastilta siirrytään seuraavaksi 3. rastille ja niin edelleen. Viimeiseltä eli 8. rastilta siirrytään seuraavaksi 1. rastille. Rastien numerot ovat näkyvillä näyttelyssä.

3. Tarvittavan materiaalin jakaminen

Ryhmien jaon jälkeen oppilaille jaetaan **kartat, rastitehtävät ja ristikkopohjat.** Opettaja ohjeistaa, että rasteille suunnistetaan karttojen avulla. Ristikon keskelle muodostuva sana paljastaa oppilaille henkilön, joka on suomalaisen kansakoulun isä ja Jyväskylän seminaarin perustamiseen suuresti vaikuttanut henkilö.

Materiaalin jaon yhteydessä opettaja voi myös kertoa eräänlaisena tapakoulutuksena, että seminaarin aikaan tyttöjen oli soveliasta niiata ja poikien kumartaa tervehtiessään ja sisälle tullessaan. Aikamatkan aikana tämä voidaan toteuttaa niin, että toiminnot tehdään aina kun saavutaan uudelle rastille.

Aikamatkan aloittaminen

Tarvittavan materiaalin jakamisen jälkeen aikamatka voidaan aloittaa esimerkiksi sulkemalla silmät ja laskemalla numeroita yhdessä taaksepäin viidestä yhteen ja napsauttamalla lopuksi sormia. Tämän jälkeen mallikoululaiset voivat aloittaa rasteille suunnistamisen ja rasti- sekä ristikkotehtävien tekemisen.

Opettajan huolehtima materiaali

- Tulostetut tehtävävihot oppilaille
- Kynät ja kumit

Soihdusta saatava materiaali

- Rasteilla tarvittavat välineet
- Opettajan soittokello
- Kartat

AIKAMATKAN RASTITEHTÄVÄT JA OHJEET

Tästä osiosta löytyvät aikamatkan **rastitehtävien tehtävänannot**. Niiden alle on merkitty tarvittavat **huomiot rastin** ja **ristikkotehtävän tekemiseen**, **ristikkotehtävien oikeat vastaukset** sekä **lisätietoa rastin** tai **ristikkotehtävän aihepiiristä**, jota opettaja voi kertoa oppilaille ristikon tarkistamisen yhteydessä. Oikeilla vastauksilla täytetty ristikko sekä muu koulussa aikamatkan jälkeen tarvittava materiaali löytyy **Vastauksia ja materiaalia -osiosta**.

Rasti 1: Fröbelin palikat

Tarkastelkaa pöydällä olevia välineitä. Ne ovat saksalaisen Fröbelin suunnittelemia lasten leikkilahjoja, joita kutsutaan myös Fröbelin palikoiksi. Ne kehitettiin lasten oppimisen tueksi. Toisin kuin valmiit lelut, palikat antoivat lapsille aineksia, joille lapsi sai itse keksiä muodon tai hahmon.

Kokeilkaa erilaisia Fröbelin palikoita ja rakentakaa niillä mahdollisimman monenlaisia hahmoja ja rakennelmia!

- Mikä oli Fröbelin palikoiden saksalaisen keksijän etunimi?
  Vinkkiä vastaukseen saatte vilkaisemalla katsomon puolelle!

Oikea vastaus ristikkoon on **Friedrich**, ja se löytyy katsomon puolelta Fröbelin henkilökuvan alapuolelle kirjattuna.

Rastilla oppilaiden on tarkoitus käyttää **luovuuttaan** keksimällä palikoista mahdollisimman monenlaisia muotoja ja hahmoja.

Fröbelin palikat ovat osa Friedrich Fröbelin (1782–1852) kehittämiä lasten leikkilahjoja eli Fröbelin lahjoja. Fröbel oli varhaiskasvatuksen uranuurtaja, jonka pedagogiikassa korostetaan lasten omatoimisuuden ja luonnollisen kehityksen tukemista. Fröbelin mukaan leikki oli lasten luonnollinen oppimistapa, jota aikuisten tuli toteuttaa lasten ehdoilla. Fröbelin palikat sisältävät palikoita, laattoja, renkaita, paperiompelu- ja pujottelutöitä sekä paperitaittelutöitä, joita tekemällä lapset etenivät leikkivälineestä toiseen oman kehityksen mukaan.

Rasti 2: Fysiikan laitteet

Jyväskylän seminaarissa opetukseen kuului fysiikan oppiaine, joka oli yksi luonnontieteen oppiaineista. Se oli useimmille seminaarilaisille uusi ja outo oppiaine, jonka opetuksessa käytettiin myös erikoisia laitteita.

Tarkastelkaa vitriineistä löytyviä jännittäviä fysiikan laitteita, valitkaa niistä yksi ja keksikää yhdessä, mihin erikoiseen käyttäisitte laitetta tai mitä asiaa tutkisitte sillä. Keksikää laitteelle mahdollisimman mielikuvituksellisia ja jännittäviä käyttötarkoituksia! Kirjoittakaa keksimänne käyttötarkoitukset viivoille. Tarkistakaa oikeat vastaukset lopuksi kosketusnäytöltä.

_____

_____

_____

- Kuten huomaatte, yksi vitriinin laitteista on nimeltään höyrykone. Sillä on voitu opettaa lämpöopin perusasioita. Millä toisella nimellä lämpöoppia voidaan kutsua? Vinkkiä saatte kosketusnäytöltä!

Oikea vastaus ristikkoon on **termofysiikka**, ja se löytyy rastille numeroidulta kosketusnäytöltä. Oppilaat saattavat vastausta etsiessään tarvita apua kosketusnäytön käytössä.

Rastitehtävän on tarkoitus ruokkia oppilaiden **mielikuvitusta** ja **yhteistyötaitoja**.

Termofysiikan eli lämpöopin perusasioita voitiin opettaa höyrykoneen avulla. Ne olivat tärkeitä teollisen vallankumouksen alkamiselle, ja niitä kehitettiin erityisesti 1700- ja 1800-luvulla.

Rasti 3: Oma tutkimusaihe

Kertokaa toisillenne, mitkä ovat lempioppiaineitanne koulussa. Mikä lempiaineissanne on erityisen mielenkiintoista ja miksi juuri ne ovat oppiaineitanne? Mitä haluaisit oppia lisää lempiaineestasi?

Kuvitelkaa, että opiskelette lempiaineitanne yliopistossa. Mitä haluaisitte saada niistä selville? Keksikää lempiaineistanne aiheet, joita tutkisitte yliopistossa. Aiheet voivat olla hyvin erikoisia, hassuja tai hullunkurisia, ja voitte miettiä niitä myös yhdessä! Kertokaa aiheet lopuksi toisillenne ja kirjoittakaa ne alla oleville viivoille.

- Väitöskirja voi koostua useammasta samaa aihetta käsittelevästä artikkelista tai se voi olla yhtenäinen teos. Millä toisella sanalla yhtenäistä teosta voidaan kutsua? Vastaukseen saatte vinkkiä vitriinin tekstistä!

Oikea vastaus ristikkoon **on monografia**, ja se löytyy vitriinin näyttelytekstistä.

Rastin tarkoituksena on **herättää oppilaiden kiinnostusta opiskeluja ja tutkimusta kohtaan** sekä inhimillistää käsitystä yliopistosta oppilaitoksena.

Väitöskirja on opinnäyte, joka laaditaan yliopistossa tohtorintutkinnon suorittamiseksi. Sen tulee sisältää uutta tieteellistä tietoa ja osoittaa tekijän kykyä itsenäiseen tutkimuksen tekemiseen. Väitöskirja voi olla joko yhtenäinen teos eli **monografia** tai se voi olla artikkeliväitöskirja, joka koostuu samaa aihetta käsittelevistä tieteellisistä artikkeleista. Väitöskirjan tekijä eli väittelijä puolustaa väitöskirjaansa julkisessa väitöstilaisuudessa vastaväittäjää vastaan.

Rasti 4: Mallista piirtäminen

Piirustus oli yksi Jyväskylän seminaarin oppiaineista, jonka opetuksessa korostettiin muotoaistin ja silmän tarkkuutta. Mies- ja naisoppilaat harjoittelivat piirustuksen tunneilla mallista piirtämistä eli piirtämistä luonnon mukaan. Malleina käytettiin esimerkiksi vitriinissä olevia perhosia ja rapukulhoa.

Harjoitelkaa luonnon mukaan piirtämistä seminaarilaisten tapaan! Pöydältä löydätte piirustukseen tarvittavat välineet ja perhosmallin. Piirtäkää perhosesta mahdollisimman tarkka luonnos. Voitte ottaa luonnoksen mukaan kouluun ja jatkaa sitä siellä. Muistakaa laittaa nimi omaan piirustukseenne!

- Kosketusnäytöltä löydätte lisätietoa piirustuksen opetuksesta Jyväskylän seminaarissa. Löydättekö kosketusnäytön tiedoista, kuka oli Jyväskylän seminaarin naisosaston ensimmäinen piirustuksenopettaja?

Oikea vastaus ristikkoon on **Edla Soldan**, ja se löytyy rastille numeroidulta kosketusnäytöltä.

Oppilaat voivat jatkaa piirustuksiaan koulussa aikamatkan jälkeen.
Kuva perhosesta löytyy Vastauksia ja materiaalia opettajalle -osiosta.

Edla Soldan (1928–1904) toimi Jyväskylän seminaarin naisosaston ensimmäisenä piirustuksenopettaja vuosina 1863–1879. Hän opetti myös suomen kieltä ja miesosastolla perspektiivioppia ja käsivarapiirustusta. Piirustuksen opetukseen kuului työvälineiden käytön opettelua ja käden taitojen harjaannuttamista. Cygnaeuksen ajatuksena oli, että opetuksen tuli kehittää silmän ja käden varmuutta, muoto- ja kauneusaistia sekä oppilaan luovuutta.

Rasti 5: Käsityöt

Suomi oli ensimmäinen Euroopan maa, jossa käsitöistä tuli kansakoulujen pakollinen oppiaine. Käsityöt olivatkin yksi tärkeimmistä oppiaineista Jyväskylän seminaarissa.

Mies- ja naisoppilaat tekivät hyvin erilaisia käsitöitä. Miesoppilaat valmistivat puu- ja metallitöissä erilaisia tarvekaluja ja käyttöesineitä kuten kirjahyllyjä, kaappeja, veitsiä ja kynttilänjalkoja. Naisoppilaat valmistivat ompelemalla, virkkaamalla, kutomalla ja punomalla erilaisia käyttövaatteita kuten sukkia, alusvaatteita ja vuodevaatteita.

Laatikosta löydätte aloitettuja käsitöitä. Jatkakaa niitä taitojenne mukaan ja pohtikaa yhdessä, miten käsitöidenopetus on muuttunut seminaariajoista. Eroavatko seminaarilaisten tekemät käsityöt jollain tavalla teidän koulussa tekemistänne käsitöistä? Miten? Jos saisit itse päättää, millaisia käsitöitä tekisit koulussa?

- Millä nimellä kutsutaan tätä neulemallia? Etsikää vastaus vitriinistä!

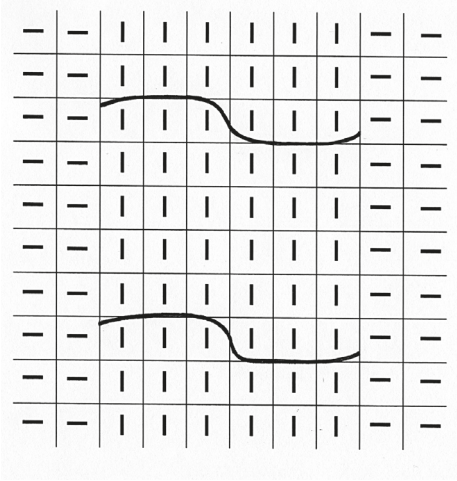

Oikea vastaus ristikkoon on **palmikko**. Vastaus löytyy käsityörastilla sijaitsevan vitriinin alimmalta tasolta.

Oppilaiden tulisi rastin myötä havaita erityisesti **sukupuoleen liittyviä eroja käsityön opetuksessa** sekä huomata, että nykyään sukupuolierot eivät ole niin vahvoja.

Jyväskylän seminaarissa käsityöt olivat **yksi tärkeimmistä oppiaineista**, ja Cygnaeus nostikin sen jopa muiden aineiden yläpuolelle. Cygnaeuksen ajatuksen mukaan käsityönopetuksen oli määrä kehittää älyä ja tahtoa sekä ohjata järjestykseen, huolellisuuteen ja järjestelmällisyyteen. Seminaarilaisten käsityöt, piirustukset ja vihkot saivat kiitosta ja herättivät huomiota kansainvälisesti.

Rasti 6: Kaunokirjoitus

Yksi tärkeimmistä Jyväskylän seminaarin oppiaineista oli äidinkieli, jonka tunneilla seminaarilaiset opettelivat esimerkiksi kaunokirjoitusta.

Pulpetista löydätte vanhat rihvelitaulut ja kirjoittamiseen tarvittavat liidut ja virkatut laput sekä vanhoja kaunokirjoitusmalleja. Katsokaa niistä mallia ja harjoitelkaa niiden kirjoittamista rihvelitauluille. Kirjoittakaa kaunokirjaimin eri sanoja ja oma ja toistenne nimet! Kenen nimi on helpoin kirjoittaa? Entä vaikein? Miettikää myös, millä tavalla koulutarvikkeet ovat muuttuneet verrattuna välineisiin, joita itse käytätte koulussa.

Pyyhkikää lopuksi rihvelitaulut puhtaiksi ja laittakaa tarvikkeet takaisin pulpetin laatikkoon.

- Kuten huomaatte, joistakin kirjainmalleista puuttuvat kirjaimet B, C, F, Q, X, Z ja Å. Ne on eroteltu erikseen, koska ne ovat … kirjaimet.

Oikea vastaus ristikkoon on **vieraat**. Se löytyy kaunokirjoitusmalleista, joissa kyseiset kirjaimet on eroteltu *Vieraat kirjaimet* -otsikon alle.

Rastin tarkoituksena on **tutustuttaa oppilaita konkreettisesti vanhoihin kouluvälineisiin** sekä kaunokirjoitukseen, jota ei uusien opetussuunnitelmien myötä enää opeteta peruskoulussa.

Rasti 7: Cygnaeuksen matkalaukku

Vitriinistä löytyvä matkalaukku kuului Uno Cygnaeukselle. Hän matkusti Sitkan saarelle Venäjän Alaskaan, missä hän työskenteli venäläis-amerikkalaisten kauppakomppanian palveluksessa pappina. Matkan aikana Cygnaeus kävi monissa eksoottisissa maissa ja keräsi niistä mukaansa erilaisia esineitä, joita voitte nähdä vitriinin avattavista laatikoista ja luukuista.

Rastilla olevien numeroitujen kuvakorttien joukossa on kuvia esineistä, jotka eivät kuulu Cygnaeuksen matkalaukun sisältöön. Mistä esineistä on kyse? Asettakaa matkalaukku-kuvalle ne kuvakortit, jotka mielestänne kuuluvat Cygnaeuksen matkalaukkuun ja kirjoittakaa niiden esineiden numerot ja nimet, jotka matkalaukkuun eivät mielestänne kuulu. Nimet löytyvät kuvakorttien takapuolelta. Oikeat vastaukset saatte koulussa opettajalta.

- Uno Cygnaeuksen matkalaukku eroaa paljon nykyisin käytettävistä matkalaukuista. Keksittekö, mitä esinettä on käytetty Cygnaeuksen matkalaukun nahalla verhoillussa alaosassa? Vihje löytyy näyttelytekstistä!

Numerot 1, 3, 5 ja 8 eivät kuulu Cygnaeuksen matkalaukkuun. Rastitehtävän oikeat vastaukset voidaan tarkistaa koulussa aikamatkan jälkeen. Vastauksia ja materiaalia opettajalle -tiedostosta löytyvät numeroidut kuvat ja lisätietoa esineistä, jota oppilaille voidaan kertoa rastitehtävän oikeiden vastausten käsittelyn yhteydessä.

Oikea vastaus ristikkoon on **Puulaatikko**. Matkalaukun yläosa on valmistettu kirjotusta kanavakankaasta ja metallikehikkoon kiinnitetystä nahasta.

Rasti 8: Fortuna-peli

Tällä rastilla pelataan kuuluisaa suomalaista peliä! Onko peli teille tuttu? Pöydältä löytyvä Fortuna pohjautuu vanhaan kuulapelityyppiin, ja sitä käytettiin kouluissa laskennon eli matematiikanopetuksen apuvälineenä. Pelatkaa peliä muutama kierros, laskekaa pisteet ja selvittäkää, kuka teistä on taitavin Fortunan pelaaja!

Pelataanko koulussa nykyään pelejä? Mitä pelejä olette koulussa pelanneet ja minkä aineen tunneilla pelejä yleensä pelataan? Mitä pelit ovat teille opettaneet?

- Kuka suomalainen henkilö on keksinyt Fortuna-pelin?

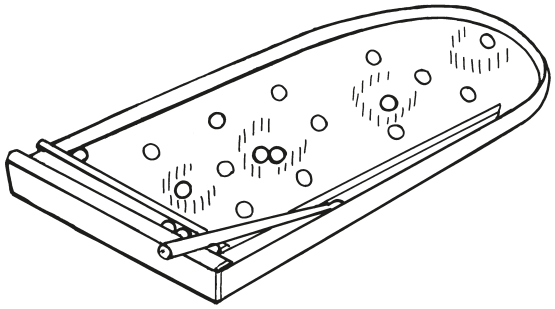

Oikea vastaus ristikkoon on **Juho Jussila**, ja se löytyy rastilla sijaitsevan pöydän näyttelytekstistä.

Fortunan on kehittänyt **Juho Jussila** (1874–1947), joka valmistui Jyväskylän seminaarista kansakoulunopettajaksi vuonna 1896. Hän toimi Jyväskylän seminaarin poikaharjoituskoulun yliopettajana vuosina 1911–1937. Opetustyön lisäksi Jussila oli suomalaisen leikkikaluteollisuuden uranuurtaja, jonka leikkikaluissa on aina korostunut kasvatuksellinen näkökulma. Fortunasta tuli 1920-luvun lopulla menestyvä vientituote.

AIKAMATKAN JÄLKEEN

Ennakkotehtävien ja Soihdussa suoritetun aikamatkan tehtävien suorittamisen jälkeen oppilaille tulisi muodostua käsitys suomalaisen koulunkäynnin historiasta ja siinä tapahtuneista muutoksesta. Koulumaailman menneisyyden ja nykyisyyden tarkastelun jälkeen siirrytään johdonmukaisesti tarkastelemaan koulumaailman tulevaisuutta alle kirjattujen tehtävien avulla. Ne tehdään koulussa Soihdun aikamatkan jälkeen ja niissä toteutuvat laaja-alaisesta osaamisesta **L1 Ajattelu ja oppimaan oppiminen, L2 Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu, L4 Monilukutaito sekä L6 Työelämätaidot ja yrittäjyys** (riippuen tehtävän 2 toteutustavasta). Tarkemmat oppilaille tarkoitetut tehtävänannot löytyvät oppilaiden materiaalista.

1. Koulupäivä vuonna 2050

Tässä tehtävässä oppilaat **pääsevät käyttämään mielikuvitustaan ja kirjoittamaan kertomuksen** siitä, millainen heidän mielestään voisi olla tyypillinen tulevaisuuden koulupäivä vuonna 2050. Tehtävää voidaan alustaa pohtimalla, millä tavalla eri asiat ovat jo viimeisen kymmenen vuoden aikana muuttuneet. Esimerkiksi teknologian nopealla kehityksellä ja sen sekä internetin kasvavalla käytöllä koulumaailmassa on ollut suuri vaikutus siihen, millaiseksi nykyinen koulunkäynti on muotoutunut. Hyvin monenlaisia muutoksia on varmasti tulevaisuudessa vielä edessä, ja niitä oppilaat pääsevätkin kirjoitustehtävässä keksimään.

2. Koulunkäynnin mullistava keksintö

Tässä tehtävässä oppilaat pääsevät suunnittelemaan keksinnön, joka heidän mielestään mullistaisi koulunkäyntiä jollain merkittävällä tavalla. Oppilaat voivat työskennellä tämän tehtävän parissa yksin, mutta se on mahdollista suorittaa myös pienissä ryhmissä tai pareittain. Suunniteltavat keksinnöt voivat liittyä teemoittain eri koulunkäynnin osa-alueisiin, joista oppilaat voivat valita yhden mieleisensä työstettäväksi. Teemoja voivat olla esimerkiksi seuraavat koulunkäynnin osa-alueet.

- Kokeisiin lukeminen
- Läksyjen tekeminen
- Hankalien asioiden oppiminen
- Kouluruokailu
- Välitunnit
- Koulumatkojen kulkeminen
- Kavereiden saaminen
- Koulukiusaamisen estäminen

Suunnitteluvaiheessa keksintöjen keskeisiä piirteitä, kuten sen käyttötarkoitusta ja -ohjeita sekä varsinaiseen esineeseen tarvittavia materiaaleja voidaan listata paperille. Oppilaat voivat myös luonnostella, miltä keksintö näyttäisi valmiina. Suunnitelmien ja luonnosten pohjalta tätä tehtävää voidaan jatkaa esimerkiksi kuvataiteen tai käsityön tunneilla niin, että oppilaat pääsevät tekemään **luovan tuotoksen keksinnöstään** erilaisia materiaaleja ja tekniikoita hyödyntäen. Mikäli tämä tehtävä suoritetaan pareittain tai ryhmissä, voidaan tehtävä järjestää myös pidempiaikaisena projektityönä, jossa oppilaat pääsevät harjoittamaan ryhmätyötaitojaan laajemminkin.

Valmiista tuotoksista oppilaat voivat pitää pienet esitelmät, jossa he kertovat keksinnön nimen, miten oma keksintö mullistaisi koulumaailmaa ja miten se käytännössä toimii. Oppilaat voivat myös arvioida, minä vuonna heidän keksintönsä voisi tulla käyttöön. Valmiista töistä voidaan luoda näyttely, johon jokainen saa kirjoittaa pienen kuvauksen omasta keksinnöstään.

Vastauksia ja materiaalia OPETTAJALLE

Rasti 5: Perhosen kuva piirustusten viimeistelyyn

Rasti 7: Cygnaeuksen matkalaukun sisältö

1

2

3

4

5

6

7

8

CYGNAEUKSEN MATKALAUKKU

-rastitehtävän vastaukset ja lisätietoa

1. Kuvassa on **järvisimpukka**, joka on yksi yleisimmistä simpukkalajeista Suomessa. Se ei kuulunut Cygnaeuksen matkalaukun sisältöön.

2. Kuvassa on **luukampa ja pussi**, jotka kuuluivat Uno Cygnaeukselle ja ovat todennäköisesti **Venäjältä** peräisin. Ne kuuluivat siis matkalaukun sisältöön.

3. **Älypuhelin** ei kuulu matkalaukun sisältöön. Cygnaeuksella ei olisi voinut olla matkallaan älypuhelinta, koska niitä ei vielä silloin ollut.

4. Kuvassa on **jauhoamatsoni**, jonka Uno Cygnaeus hankki todennäköisesti **Rio de Janeirosta**, missä hän pysähtyi joulukuussa 1939 matkallaan Alaskaan. Jauhoamatsoni kuuluu siten Cygnaeuksen matkalaukun eksoottiseen sisältöön.

5. Kuvassa on **nokkosperhonen**, joka on ollut pitkään yksi Suomen yleisimmistä päiväperhosista. Se ei kuulunut Cygnaeuksen matkalaukun sisältöön.

6. Kuvan **kotilo** kuului matkalaukun sisältöön. Alaskassa pastorina toimiessaan Uno Cygnaeus keräsi suuren luonnontieteellisen kokoelman, johon kuuluu näytteitä Sitkan lisäksi myös muualta. Esimeriksi kotiloita Cygnaeus keräsi **eri puolilta Amerikan länsirannikkoa.**

7. Kuvan **hyönteiset** kuuluivat matkalaukun sisältöön. Uno Cygnaeus keräsi hyönteisnäytteitä **Etelä- ja Pohjois-Amerikasta** yhdessä samalla laivalla matkustaneen luonnontutkija Reinhold Ferninandin kanssa.

8. Kuvassa on **punatulkku**, joka ei kuulunut Cygnaeuksen matkalaukun sisältöön.

UNO CYGNAEUS

Uno Cygnaeus syntyi 12.10.1810 Hämeenlinnassa. Hän valmistui maisteriksi vuonna 1836 opiskeltuaan luonnontieteitä ja sai pappisvihkimyksen vuonna 1837. Vuosina 1839–1845 Cygnaeus toimi venäläis-amerikkalaisten kauppakomppanian palveluksessa pappina **Sitkan saarella Venäjän Alaskassa**. Palattuaan hän toimi Pietarissa Pyhän Katariinan ruotsalaisen seurakunnan pappina ja Pyhän Marian suomalaisen seurakunnan kirkkokoulun johtajana. Hän perehtyi kasvatusopillisiin kysymyksiin ajan uusimman pedagogisen kirjallisuuden ja Pietarissa vaikuttaneiden saksalaisten pedagogien avulla.

Keisari Aleksanteri II antoi vuonna 1856 senaatille tehtäväksi laatia esitys maaseutukoulujen kehittämisestä. Cygnaeus jätti senaattiin syksyllä 1857 oman lausuntonsa. Cygnaeuksen ajatuksen mukaan koulun tehtävä oli opettaa lapset laskemaan ja lukemaan, mutta myös ymmärtämään lukemaansa sekä ajattelemaan ja soveltamaan oppimaansa. Cygnaeus valittiin valmistelemaan Suomen kansakoululaitosta. Hän teki opintomatkan Keski-Eurooppaan tutustuakseen kansanopetuksesta saatuihin kokemuksiin. Matkallaan hän kiinnostui Friedrich Fröbelin kasvatusideologian mukaan järjestetyistä lastentarhoista.

Cygnaeus esitti laatimassaan ehdotuksessa senaatille vuonna 1861, että kansakoulun pitäisi olla **valtion koulu** ja antaa **kaikkien yhteiskuntaluokkien lapsille ja molemmille sukupuolille yhteinen pohjakoulutus**. Tiedon saamisen lisäksi oppilaiden tuli harjaantua myös käsillä tekemiseen. Cygnaeuksen ansiosta Suomen kouluissa aloitettiin **käsityönopetus** ensimmäisenä maailmassa. Hän painotti **naisten koulutuksen edistämistä**, sillä hän oli Alaskassa nähnyt, miten suuri vaikutus naisten kouluttamisella oli heidän elämäänsä. Cygnaeuksen ehdotuksen mukaan opettajia kouluttava **seminaari sijoitettiin Jyväskylään 1863**. Opettajaseminaariin tuli **erilliset osastot miehille ja naisille**. Hän toimi oman virkansa ohella seminaarin ensimmäisenä johtajana vuoteen 1869. Hänet nimitettiin kansakoulujen ylitarkastajaksi vuonna 1861, ja tuossa virassa hän toimi kuolemaansa saakka vuoteen 1888.

RISTIKON OIKEAT VASTAUKSET

Kuka on suomalaisen kansakoulun isä?

